

RENOUNCE INHERITANCE ACCORDING TO THE CIVIL AND COMMERCIAL CODE

Manuscript Submission Data: 2023, October 12

Article Editing Date: 2023, October 20

Article Accepted Date: 2023, November 4

Jongruk Ponsongcarm*

Teerawat Veerawat*

ABSTRACT

When an heir inherits an estate, the heir has the right to renounce or disclaim the inheritance they have received. However, for the renunciation of inheritance to be legally effective, it must be done in accordance with the law, particularly in one of the two following ways: making and submitting a written letter to official; or making a contract of renunciation and acceptance of inheritance (The Civil and Commercial Code, Section 1612). Renunciation of heritage has retroactive effect to the time that owner of inheritance deceases (the Civil and Commercial Code, Section 1615). As a result, heir who renounces the heritage is never an heir and never receives the renounced heritage at all since the owner of inheritance dies. The heir, therefore, has to return the renounced heritage to the estate. However it is a problem whether returning of the renounced heritage will include returning of the interest of the heritage happened before renunciation or not; and after the heir renounces the heritage; if there is no other heirs to take care of the renounced heritage, who will be the person taking care of the renounced heritage. Due to this reason, there should be additional amendments to Civil and Commercial Code Section 1615 as follows: The renunciation of inheritance by an heir takes effect retroactively to the time of the decedent's death, but does not affect the rights of the renouncing heir in the inherited property acquired before the renunciation. Additionally, a new section, Section 1615/1, is introduced: The heir who renounces the inheritance is responsible for overseeing the renounced inheritance as if it were their own property until the renounced inheritance is delivered to another entitled heir, or until another entitled heir takes over the management of the renounced inheritance.

Keywords: Heritage, Heir, Renunciation of heritage.

* Faculty of Law, Sripatum University at Chonburi

** Head of law office, Teerawat Veerawat, lawyer

Corresponding author e-Mail: 41970012@chonburi.spu.ac.th

การสละมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ: 12 ตุลาคม 2566
วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ: 20 ตุลาคม 2566
วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 4 พฤศจิกายน 2566

จรงค์ พลสงคราม*

ธีรวัฒน์ วีระวัฒน์**

บทคัดย่อ

เมื่อเป็นทายาทรับมรดกมาแล้ว ทายาทย่อมมีสิทธิในการสละมรดกที่ได้รับมา แต่การสละมรดกที่จะมีผลในทางกฎหมายจะต้องเป็นการสละมรดกให้ถูกต้องตามกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่งใน 2 ประการ กล่าวคือ ทำเป็นหนังสือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1612) ซึ่งการสละมรดกนั้นมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกตาย (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1615) ทำให้ทายาทที่สละมรดกไม่เคยเป็นทายาท และไม่เคยได้รับมรดกที่สละเลยนับแต่เจ้ามรดกตาย ทายาทจึงต้องคืนทรัพย์สินมรดกที่สละสู่กองมรดกแต่การคืนทรัพย์สินมรดกที่สละจะรวมถึงการคืนดอกผลของทรัพย์สินมรดกที่เกิดก่อนการสละมรดกด้วยหรือไม่ และหลังจากที่ทายาทสละมรดกหากยังไม่มีทายาทอื่นมาดูแลทรัพย์สินมรดกที่สละใครจะเป็นบุคคลที่มีหน้าที่ในการดูแลมรดกที่สละ ด้วยเหตุนี้จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1615 เป็นว่า “การที่ทายาทสละมรดกนั้น มีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกตาย แต่ไม่กระทบถึงสิทธิของทายาทที่สละมรดกในทรัพย์สินมรดก ก่อนสละมรดก” และแก้ไขเพิ่มเติมเป็นมาตรา 1615/1 ทายาทผู้สละมรดกมีหน้าที่ในการดูแลทรัพย์สินมรดกที่สละเสมือนดูแลทรัพย์สินของตนเอง จนกว่าจะมีการส่งมอบมรดกที่สละให้กับทายาทอื่นผู้มีสิทธิ หรือจนกว่าทายาทอื่นผู้มีสิทธิจะเข้ามาจัดการดูแลทรัพย์สินมรดกที่สละ”

คำสำคัญ: มรดก, ทายาท, การสละมรดก

* คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

** ทนายความ, สำนักงานกฎหมาย ธีรวัฒน์ วีระวัฒน์ ทนายความ

Corresponding author e-Mail: 41970012@chonburi.spu.ac.th

บทนำ

ทนายทนายรับมรดกมามีสิทธิในการสละมรดกซึ่งการสละมรดกมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1615 บทบัญญัติดังกล่าวส่งผลให้ทนายทนายที่สละมรดกไม่เคยเป็นทายาท และไม่เคยได้รับมรดกที่สละเลยนับแต่เจ้ามรดกตาย ทนายทนายจึงต้องคืนทรัพย์สินมรดกที่สละสู่กองมรดกแต่การคืนทรัพย์สินมรดกที่สละ ทนายทนายจะต้องคืนดอกผลของทรัพย์สินมรดกด้วยหรือไม่ และหากมีความเสียหายเกิดแก่ทรัพย์สินมรดกในช่วงเวลาก่อนที่จะมีการสละมรดกทนายทนายจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าวหรือไม่ นอกจากนี้หลังจากที่ทนายทนายสละมรดกใครคือ บุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลทรัพย์สินมรดกที่สละในระหว่างรอการส่งมอบทรัพย์สินมรดกให้กับทายาทอื่นที่มีสิทธิรับมรดก ปัญหาต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการสละมรดกดังที่กล่าวไม่ได้มีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ ด้วยเหตุนี้จึงควรศึกษา วิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการนำเสนอการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะของการสละมรดก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งของสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น
3. เพื่อวิเคราะห์ เสนอแนะ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย

การสละมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การสละมรดกประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติไว้ในบรรพ 6 หมวด 4 ตั้งแต่ มาตรา 1610 ถึง มาตรา 1619 โดยมีรายละเอียดที่น่าสนใจแยกพิจารณาได้ ดังนี้

1. สิทธิในการสละมรดก

1.1 บุคคลที่มีสิทธิสละมรดก การสละมรดกเป็นเรื่องของการปฏิเสธการรับมรดกของทายาท ดังนั้น บุคคลที่จะมีสิทธิสละมรดกจึงต้องเป็น “ทายาท” ที่ได้รับมรดกมาแล้วจึงจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 1615 “การที่ทายาทสละมรดกนั้นจะมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกตาย” ประมวลกฎหมายแพ่งของสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 785 บัญญัติว่า “ทายาทผู้สละให้ถือว่าไม่เคยเป็นทายาท” (Georges ROUHETTE, Online, 2004) ประมวลกฎหมายแพ่งของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 1946 บัญญัติว่า “ทายาทอาจยอมรับ หรือปฏิเสธการรับมรดกทันทีที่มีการจัดสรรมรดกเกิดขึ้น” (Federal Office of Justice, Online, 2021) ประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 939 “ผู้สละมรดกให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เป็นทายาทในมรดกแต่เดิม” (Japanese Law Transiton, Online, 1896)

จากบทบัญญัติของกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า บุคคลที่มีสิทธิในการสละมรดกจะต้องเป็น “ทายาท” ที่ได้รับมรดกมาแล้ว

1.2 ช่วงเวลาเกิดสิทธิในการสละมรดก สิทธิในการสละมรดกเกิดขึ้นเมื่อเจ้ามรดกตาย ดังที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1619 บัญญัติว่า “ผู้ใดจะสละ หรือจำหน่ายจ่ายโอนโดยประการใด ซึ่งสิทธิอันหากจะมีในภายหน้าในการสืบทอดผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นไม่ได้”

บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1619 เป็นบทบัญญัติที่คล้ายกับประมวลกฎหมายแพ่งของสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 791 ซึ่งบัญญัติไว้ใจความว่า “การสละมรดกของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ หรือโอนสิทธิที่อาจเกิดขึ้นซึ่งอาจมีต่อการสืบทอดนั้น ไม่อาจทำได้แม้โดยสัญญาก่อนสมรส” (Georges ROUHETTE, Online, 2004) เช่นเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มี มาตรา 1946 “ทายาทอาจยอมรับ หรือปฏิเสธการรับมรดกทันทีที่มีการจัดสรรมรดกเกิดขึ้น” (Federal Office of Justice, Online, 2021) แต่ในส่วนของการประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศญี่ปุ่น ในเรื่องการสละมรดกมิได้มีบทบัญญัติในลักษณะดังกล่าว แต่ก็มีบทบัญญัติที่พอเทียบเคียงให้เห็นแนวความคิดที่เหมือนกัน คือ ประมวลกฎหมายแพ่งประเทศญี่ปุ่น มาตรา 939 “ผู้สละมรดกให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เป็นทายาทในมรดกแต่เดิม” (Japanese Law Transiton, Online, 1896)

จากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1619 ประมวลกฎหมายแพ่งของสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 791 และประมวลกฎหมายแพ่งของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 1946 และประมวลกฎหมายแพ่งประเทศญี่ปุ่น มาตรา 939 ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสิทธิในการสละมรดกมิได้เฉพาะในช่วงเวลาที่เจ้ามรดกตายแล้วเท่านั้น การสละมรดกในขณะที่เจ้ามรดกมีชีวิตอยู่ไม่มีผลเป็นการสละมรดกในทางกฎหมาย แม้บุคคลที่จะเป็นทายาทจะได้ทำการสละมรดกถูกต้องตามแบบของกฎหมายการสละมรดกก็ไม่มีผลเมื่อการสละมรดกไม่มีผลในทางกฎหมายแต่แรก แม้ต่อมาเจ้ามรดกถึงแก่ความตายการสละมรดกที่เกิดขึ้นก่อนที่เจ้ามรดกจะตายก็ไม่มีผลเป็นการสละมรดก ดังนั้นสิทธิในการสละมรดกจึงเกิดขึ้นเมื่อเจ้ามรดกตายแล้วเท่านั้น

2. ข้อจำกัดการสละมรดก

เกี่ยวกับข้อจำกัดการสละมรดกประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มีบทบัญญัติที่วางหลักข้อจำกัดในการสละมรดกไว้ใน มาตรา 1613 วรรคแรก “การสละมรดกนั้น จะทำแต่เพียงบางส่วน หรือทำโดยมีเงื่อนไข หรือเงื่อนไขไม่ได้” จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวแยกเพื่อพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

2.1 การสละมรดกจะกระทำโดยมีเงื่อนไข หรือเงื่อนไขไม่ได้ บทบัญญัติ มาตรา 1613 มีลักษณะเหมือนกับประมวลกฎหมายแพ่งของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 1947 ซึ่งบัญญัติว่า “การยอมรับและการสละมรดกไม่อาจอยู่ภายใต้เงื่อนไข หรือข้อกำหนดเกี่ยวกับเวลา” (Federal Office of Justice, Online, 2021)

จากบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1613 ของประเทศไทย กับประมวลกฎหมายแพ่งของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้วางหลักกฎหมายไว้เหมือนกันว่า การสละมรดกจะกระทำโดยมีเงื่อนไข หรือเงื่อนไขไม่ได้ ทั้งนี้ก็เนื่องจากการสละมรดกนั้นกฎหมายต้องการความชัดเจนแน่นอน เพราะการสละมรดกมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกตาย (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1615) ทำให้มรดกดังกล่าวจะต้องมีการแบ่งปันกันใหม่

2.2 การสละมรดกจะกระทำเพียงบางส่วนไม่ได้ นอกจากข้อจำกัดในเรื่องของเงื่อนไข และเงื่อนไขเวลาตามที่กล่าวในข้อ 2.1 แล้ว ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 1613 ยังบัญญัติกำหนดอีกว่า ทายาทจะสละมรดกบางส่วนไม่ได้ กล่าวคือ ทายาทต้องสละมรดกทั้งหมดให้เข้าสู่กองมรดกเพื่อตกแก่ทายาทโดยธรรม ดังนั้นการที่ทายาทสละมรดกโดยยกส่วนที่สละให้ทายาทคนใดโดยเฉพาะ จึงไม่ใช้การสละมรดก (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1723/2515) (พรชัย สุนทรพันธุ์, 2563, หน้า 264)

อย่างไรก็ตามกรณีทายาทมี 2 ฐานะ ทายาทจะสละมรดกฐานะใด ฐานะหนึ่งได้หรือไม่ หรือต้องสละทั้ง 2 ฐานะ กรณีดังกล่าวมีความเห็นออกเป็น 2 แนวทาง

แนวทางแรก เห็นว่า การสละมรดกกฎหมายไม่ได้บัญญัติว่าจะต้องสละเสียทั้ง 2 ฐานะ ทายาทจึงสละมรดกในฐานะใด ฐานะหนึ่งก็ได้ แต่การสละมรดกในฐานะนั้นต้องสละมรดกทั้งหมด เช่น บุคคลอาจสละมรดกในส่วนโดยธรรมทั้งหมด แต่ไม่สละมรดกตามพินัยกรรม (พินัย ณ นคร, 2558, หน้า 258-259) หรือจะสละมรดกในฐานะผู้รับพินัยกรรมมารับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมก็ได้ ซึ่งมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3992/2528 วินิจฉัยไว้ในทำนองดังกล่าว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3992/2528 “ผู้ตายทำพินัยกรรมยกที่ดิน จำนวน 5 ไร่ ให้แก่จำเลย และจำเลยก็ทราบดี เพราะได้เซ็นชื่อเป็นผู้รับทรัพย์ในพินัยกรรมด้วย แต่เมื่อโจทก์และจำเลยไปยื่นคำร้องขอรับมรดกที่ดินนั้นปรากฏว่า มีบันทึกข้อตกลงของทายาทว่า โจทก์ และจำเลยมิได้ขอรับมรดกตามพินัยกรรม แต่ขอรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม และมีทายาทของผู้ตายอีก 2 คน ขอสละมรดกเจ้าพนักงานที่ดินจึงได้จดทะเบียนลงในหนังสือรับรองการทำประโยชน์ที่ดินพิพาท โดยมีโจทก์ และจำเลยเป็นผู้มีสิทธิครอบครองที่ดินพิพาทร่วมกัน ในกรณีเช่นนี้ถือว่าตามคำร้องขอรับมรดก และบันทึกข้อตกลงนั้นเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 โจทก์จำเลยซึ่งขอรับมรดกอย่างทายาทโดยธรรมเพียง 2 คน ย่อมมีสิทธิครอบครองที่ดินพิพาทคนละครึ่งหนึ่ง และต่างก็ครอบครองที่ดินพิพาทร่วมกัน และแทนกัน จำเลยจึงต้องแบ่งที่ดินพิพาทให้โจทก์ครึ่งหนึ่ง

สำหรับประมวลกฎหมายแพ่งประเทศญี่ปุ่น ได้บัญญัติถึงผลของการสละมรดกทายาทไว้ 2 ประเภท คือ ทายาทโดยธรรม มาตรา 939 “ผู้สละมรดกให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เป็นทายาทในมรดกแต่เดิม” และการสละมรดกของผู้รับพินัยกรรม ตาม มาตรา 986(2) การสละการให้พินัยกรรม จะมีผลย้อนหลังตั้งแต่วันที่ผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย” (Japanese Law Transiton, Online, 1896) ในขณะที่ประมวลกฎหมายแพ่งของสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 785 และประมวลกฎหมายแพ่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี 1953(1) ไม่ได้แยกผลของการสละมรดกสำหรับทายาท ออกเป็น 2 ประเภท เหมือนกับของประเทศญี่ปุ่น

แนวทางสอง เห็นว่า การสละมรดกต้องสละทั้ง 2 ฐานะ หากสละมรดกฐานะใดฐานะหนึ่ง ถือว่าเป็นการสละมรดกบางส่วน ต้องห้ามตาม มาตรา 1613 การสละมรดกจึงน่าจะหมายถึง มรดกทั้งหมดที่ทายาทจะได้รับ เมื่อสละมรดกแล้วยังมีสิทธิได้รับมรดกอยู่อีก ก็ต้องเป็นการสละมรดกบางส่วน (เพรียบ หุตางกูร, 2518, หน้า 83)

3. รูปแบบในการสละมรดก

3.1 ในประเทศไทย รูปแบบการสละมรดกประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ใน มาตรา 1612 “การสละมรดกนั้น ต้องแสดงเจตนาชัดแจ้งเป็นหนังสือมอบไว้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือทำ เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ” การสละมรดกจึงต้องกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งใน 2 ประการ มิฉะนั้นไม่ ถือว่าเป็นการสละมรดก

3.1.1 การสละมรดกโดยการทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ สัญญาประนีประนอม ยอมความนั้น คือ สัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่ง ซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นนั้นให้ เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน ซึ่งการทำสัญญาประนีประนอมยอมความประมวลกฎหมายแพ่งและ พหิพาณิชย์ บัญญัติไว้ตั้งแต่ มาตรา 850 ถึง มาตรา 852 โดยมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

(ก) การสละมรดกต้องมีหลักฐานการฟ้องร้องบังคับคดี การสละมรดกโดยการทำ สัญญาประนีประนอมยอมความ ทายาทสามารถทำการสละมรดกด้วยวาจาได้ แต่หากการสละมรดกดังกล่าว ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อทายาทฝ่ายผู้ต้องรับผิดชอบ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 851) ก็ไม่สามารถฟ้องร้อง หรือกล่าวอ้างการสละมรดกโดยสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวได้

(ข) ต้องมีการทำสัญญากับทายาทที่มีสิทธิรับมรดก การทำสัญญาประนีประนอม ยอมความเพื่อสละมรดกจะต้องทำสัญญากับทายาทที่มีสิทธิรับมรดก เนื่องจากทายาทที่มีสิทธิรับมรดกเท่านั้น ที่จะมีข้อพิพาทที่จะประนีประนอมกันได้ หากทำสัญญากับผู้ที่ไม่ใช่สิทธิรับมรดก เช่น ทำสัญญากับทายาท โดย ธรรมลำดับ หลังสัญญาที่ระบุความประสงค์สละมรดกก็มีใช้สัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อสละมรดกตาม มาตรา 1612 (พินัย ณ นคร, 2558, หน้า 252)

(ค) ทายาทที่สละมรดกจะต้องได้รับผลประโยชน์ตอบแทน เนื่องจากสัญญาประนี ประนอมยอมความเป็นสัญญาที่ต่างฝ่ายต่างยอมผ่อนผัน ทายาทที่สละมรดกจึงจะต้องได้ผลประโยชน์ตอบแทน ด้วย ถ้าผู้สละมรดกสละสิทธิของตนไปโดยไม่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเรียกว่า เป็นสัญญาประนีประนอม ยอมความไม่ได้ (เพริยบ หุตางกูร, 2518, หน้า 83) และผลประโยชน์ตอบแทนนั้นต้องมาจากทรัพย์สิน นอก กองมรดกถ้าเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดกอาจเป็นสัญญาแบ่งปันทรัพย์สินมรดก ตาม มาตรา 1750 (โชค จารุจินดา, 2530, หน้า 80-81)

3.1.2 โดยการทำเป็นหนังสือมอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ การสละมรดกโดยการทำเป็น หนังสือมอบไว้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องทำกับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการทำหนังสือสละมรดก มิฉะนั้นการสละมรดกไม่มีผลในทางกฎหมาย

สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการรับทำหนังสือการสละมรดกมีคำพิพากษา ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า หมายถึง นายอำเภอกรณีต่างจังหวัด และผู้อำนวยการเขตกรณีกรุงเทพมหานคร (คำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 5895/2538) รวมถึงผู้รักษาการแทน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4921/2552)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5320/2560 “การสละมรดกนั้นกระทรวงมหาดไทยได้ออก กฎกระทรวงโดยอาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 1672 แห่ง ป.พ. ไร่เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2481 ข้อ 14,

15 และ พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2495 มาตรา 40 กำหนดให้ผู้อำนวยการเขต หรือนายอำเภอ เป็นเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ แต่ตามหนังสือไม่ขอรับมรดกของผู้คัดค้านทำไว้นั้นได้ทำไว้แก่เจ้าพนักงานที่ดินซึ่งมิใช่พนักงานเจ้าหน้าที่ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1612 เอกสารดังกล่าวจึงมิใช่หนังสือสละมรดกตามกฎหมาย ผู้คัดค้านจึงมีสิทธิรับมรดกที่ดินพิพาทในส่วนของตนตามพินัยกรรม”

3.2 ในต่างประเทศ

3.2.1 สาธารณรัฐฝรั่งเศส การสละมรดกในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ทายาทจะต้องแสดงเจตนาสละมรดกโดยชัดแจ้งซึ่งจะต้องกระทำที่ศาลเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 784 “การสละมรดกไม่อาจสันนิษฐานได้ การสละมรดกสามารถทำได้ที่สำนักงานศาลของศาลจังหวัดเท่านั้น ในเขตการปกครองที่เปิดให้มีการสละมรดก ในทะเบียนพิเศษที่เก็บไว้เพื่อจุดประสงค์นั้น” (Georges ROUHETTE, Online, 2004)

3.2.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การสละมรดกในประเทศเยอรมัน ทายาทจะต้องแสดงเจตนาสละมรดกต่อศาลเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 1945(1) “การสละมรดกให้กระทำโดยการแสดงต่อศาลที่รับเรื่องเกี่ยวกับพินัยกรรม...” (Federal Office of Justice, Online, 2021)

สำหรับการแสดงเจตนาสละมรดกของประเทศเยอรมัน จะต้องกระทำภายใน 6 สัปดาห์นับแต่รู้ว่ามีมรดกตกทอด และตนเองเป็นทายาท ตามประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมัน มาตรา 1944(1) “การสละมรดกอาจจะทำภายในหกสัปดาห์เท่านั้น” (Federal Office of Justice, Online, 2021)

3.2.3 ประเทศญี่ปุ่น การสละมรดกในประเทศญี่ปุ่น จะต้องแถลงต่อศาลครอบครัว ตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 938 “บุคคลที่ประสงค์จะสละมรดกจะต้องแถลงผลต่อศาลครอบครัว” (Japanese Law Transiton, Online, 1896)

จากที่ได้ทำการกล่าวมาจะเห็นได้ว่า การสละมรดกของต่างประเทศให้กระทำต่อศาล ซึ่งต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยที่ทายาทสามารถทำได้ 1 ใน 2 ประการ คือ การทำเป็นหนังสือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และการทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ

4. ผลของการสละมรดก

สำหรับประเทศไทย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติถึงผลของการสละมรดกไว้ใน มาตรา 1615 “การที่ทายาทสละมรดกนั้น มีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกตาย”

สำหรับต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประมวลกฎหมายแพ่งของสาธารณรัฐฝรั่งเศส บัญญัติถึงผลของการสละมรดกไว้ใน มาตรา 785 “ทายาทผู้สละมรดกให้ถือว่าไม่เคยเป็นทายาท” (Georges ROUHETTE, Online, 2004) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประมวลกฎหมายแพ่งของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้บัญญัติถึงผลแห่งการสละมรดกไว้ใน มาตรา 1953(1) ได้ว่า “การสละมรดก ให้ถือว่ามรดกมิได้ตกเป็นของผู้สละสิทธิ” (Federal Office of Justice, Online, 2021) และประเทศญี่ปุ่น ประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น ได้บัญญัติถึงผลแห่งการสละมรดกของทายาทไว้ใน มาตรา 986(2) การสละการให้พินัยกรรม จะมีผลย้อนหลังตั้งแต่เวลาผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย” และ มาตรา 939 “ผู้สละมรดกให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เป็นทายาทในมรดกแต่เดิม” (Japanese Law Transiton, Online, 1896)

จากที่กล่าวมา แม้ว่าการสละมรดกของสาธารณรัฐฝรั่งเศส เยอรมัน ญี่ปุ่น จะต้องกระทำต่อศาล ในขณะที่ประเทศไทย สามารถสละมรดกได้ 2 ทาง คือ การทำเป็นหนังสือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือทำเป็นสัญญา ประนีประนอมยอมความ แต่การสละมรดกทั้งของไทย และของต่างประเทศจะมีผลต่อการสละมรดกที่เหมือนกัน คือ การสละมรดกมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ทำให้ทายาทที่สละมรดกหมดความเป็นทายาทนับแต่เจ้ามรดกตาย

วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับผลของการสละมรดก

จากที่ได้ทำการศึกษาจะเห็นว่า ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประมวลกฎหมายแพ่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประมวลกฎหมายแพ่งประเทศญี่ปุ่น มีบทบัญญัติของกฎหมายให้การสละมรดกมีผลย้อนหลังไปถึงในเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย เช่นเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 1615 บัญญัติว่า “การที่ทายาทสละมรดกนั้น มีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกตาย” ซึ่ง มาตรา 1615 ก่อให้เกิดผลทางกฎหมายดังต่อไปนี้

1. ความรับผิดในความสูญเสียและเสียหายเกี่ยวกับตัวทรัพย์สินมรดก

จากที่ได้ทำการศึกษามาแล้วจะพบว่า การสละมรดกของประเทศไทย และของฝรั่งเศสจะต้องกระทำหลังจากที่เจ้ามรดกตายแล้วเท่านั้น (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1619 และ Georges ROUHETTE, Online, 2004) ดังนั้น ในระหว่างที่ทายาทผู้สละมรดกยังไม่ได้ทำการสละมรดกและขณะเดียวกันทายาทผู้สละมรดกก็มีการครอบครองและใช้ทรัพย์สินมรดกดังกล่าว ซึ่งอาจจะทำให้ทรัพย์สินมรดกชำรุดเสียหายทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือเสื่อมราคา ต่อมาเมื่อมีการสละมรดก ทายาทผู้สละก็จะต้องคืนทรัพย์สินมรดกดังกล่าวสู่กองมรดก หากทรัพย์สินมรดกสูญหายหรือเสียหายทั้งหมด หรือแต่บางส่วน ทายาทผู้สละมรดกจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายหรือความสูญเสียดังกล่าวหรือไม่ กรณีดังกล่าวแยกวิเคราะห์เป็น 2 ประการ กล่าวคือ

1. ความเสียหายที่เกิดก่อนสละมรดก ก่อนที่ทายาทจะสละมรดกทายาทย่อมมีอำนาจในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิในทรัพย์สินมรดกที่สละ ทายาทจึงมีอำนาจใช้สอย จำหน่ายจ่ายโอน ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 บัญญัติไว้ใจความว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของตน และได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย” ดังนั้น หากต่อมาภายหลังทายาทดังกล่าวทำการสละมรดก ทายาทผู้สละก็ไม่ควรจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับทรัพย์สินที่สละซึ่งกรณีดังกล่าวจะสอดคล้องกับแนวความคิด “หลักสุจริต” ตามบทบัญญัติในเรื่อง ลากมิควรได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 412 และ มาตรา 413

มาตรา 412 “ถ้าทรัพย์สินซึ่งได้รับไว้เป็นลากมิควรได้นั้นเป็นเงินจำนวนหนึ่ง ท่านว่าต้องคืนเต็มจำนวนนั้น เว้นแต่เมื่อบุคคลได้รับไว้โดยสุจริต จึงต้องคืนลากมิควรได้เพียงส่วนที่ยังมีอยู่ในขณะเมื่อเรียกคืน”

มาตรา 413 “เมื่อทรัพย์สินอันจะต้องคืนนั้นเป็นอย่างอื่นนอกจากจำนวนเงิน และบุคคลได้รับไว้โดยสุจริต ท่านว่าบุคคลเช่นนั้นจำต้องคืนทรัพย์สินเพียงตามสภาพที่เป็นอยู่ และมีต้องรับผิดชอบในการที่ทรัพย์สินนั้นสูญหายหรือบุบสลาย แต่ถ้าได้อะไรมาเป็นค่าสินไหมทดแทนเพื่อการสูญหายหรือบุบสลายเช่นนั้นก็ต้องให้ไปด้วย

ถ้าบุคคลได้รับทรัพย์สินไว้โดยสุจริต ท่านว่าจะต้องรับผิดชอบในการสูญหายหรือบุบสลายนั้นเต็มภูมิ แม้กระทั่งการสูญหายหรือบุบสลายจะเกิดเพราะเหตุสุดวิสัย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าถึงอย่างไรทรัพย์สินนั้นก็คงต้องสูญหายหรือบุบสลายอยู่นั่นเอง

ดังนั้นหากทายาทใช้ทรัพย์สินมรดกโดยสุจริต แม้ต่อมาทายาทนั้นจะทำการสละมรดกก็ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่หากทายาทนั้นกระทำการโดยสุจริตก็น่าจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินมรดกก่อนที่จะสละมรดก

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1615 ที่บัญญัติให้การสละมรดกมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ส่งผลให้ทายาทที่สละมรดกไม่เคยเป็นเจ้าของทรัพย์สินมรดกเลยนับตั้งแต่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ซึ่งผลแห่งบทบัญญัติดังกล่าวทำให้ทายาทที่ทำการสละมรดกไม่มีสิทธิใช้สอยทรัพย์สินมรดก การใช้ทรัพย์สินมรดกของทายาทที่สละจึงเป็นการกระทำไปโดยไม่มีอำนาจ กรณีดังกล่าวจึงทำให้ทายาทที่ทำการสละมรดกจึงน่าจะต้องชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นกับทรัพย์สินมรดก เพื่อให้ทรัพย์สินมรดกกลับคืนสู่สภาพเดิม หรือหาทรัพย์สินมรดกสูญหายหรือเสียหายในส่วนที่เป็นสาระสำคัญจนไม่สามารถใช้ประโยชน์ตามปกติได้แล้ว ทายาทผู้ทำการสละมรดกก็ต้องชดเชยค่าเสียหายให้แทน

ความไม่ชัดเจนและแน่นอนดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาในการตีความ และการบังคับใช้บทบัญญัติของกฎหมายสำหรับการคืนทรัพย์สินมรดกสู่กองมรดก จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1615 ว่า “การที่ทายาทสละมรดกนั้น มีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกตาย แต่ไม่กระทบถึงกิจการทั้งหลายที่ได้ดำเนินการไปก่อนสละมรดกโดยสุจริต”

1.1 หลังจากที่มีการสละมรดก เมื่อทายาททำการสละมรดก ทายาทก็จะต้องคืนทรัพย์สินมรดกสู่กองมรดก กรณีมีปัญหาว่าภายหลังจากที่มีการสละมรดก และก่อนส่งมอบทรัพย์สินมรดกสู่กองมรดก ทายาทที่ผู้สละมรดกมีหน้าที่ในการดูแลทรัพย์สินมรดกดังกล่าวหรือไม่ และหากมีหน้าที่ความระมัดระวังในการดูแลทรัพย์สินมรดกจะใช้ระดับการดูแลในระดับใด

กรณีดังกล่าวประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ในเรื่องของการสละมรดก ไม่ได้มีบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวเอาไว้เฉพาะ เช่นเดียวกับ ประมวลกฎหมายแพ่งของสาธารณรัฐฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แต่จากการศึกษาพบว่า ประมวลกฎหมายแพ่งประเทศญี่ปุ่น มีบทบัญญัติในการดูแลทรัพย์สินมรดกระหว่างส่งมอบคืนสู่กองมรดก คือ มาตรา 940(1) “บุคคลผู้สละมรดกต้องจัดการทรัพย์สินมรดกต่อไปด้วยความระมัดระวังเช่นเดียวกับที่ตนจะใช้ทรัพย์สินของตนเองจนกว่าผู้ที่ได้เป็นทายาทโดยการสละนั้นจะมีเริ่มจัดการทรัพย์สินมรดก” (Japanese Law Transiton, Online, 1896)

บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น กำหนดหน้าที่ของทายาทที่สละมรดกว่ามีหน้าที่ดูแลทรัพย์สินมรดก และจะต้องดูแลทรัพย์สินมรดกที่สละเสมือนดูแลทรัพย์สินของตนเอง ซึ่งคล้ายคลึงกับหน้าที่ในการดูแลทรัพย์สิน ตามสัญญาฝากทรัพย์สินโดยที่ไม่มีบำเหน็จตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 659 ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าการรับฝากทรัพย์สินเป็นการทำให้เปล่าไม่มีบำเหน็จไซ้ ท่านว่าผู้รับฝากจำต้องใช้ความระมัดระวังสงวนทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นเหมือนเช่นเคยประพฤตินกิจการของตนเอง”

เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ไม่ได้มีบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวเอาไว้เป็นการเฉพาะกรณี จึงเกิดปัญหาในการกฎหมายว่าทายาทที่สละมรดก มีหน้าที่ดูแลทรัพย์สินมรดกที่สละหรือไม่ และควรมีการใช้ความระมัดระวังในระดับใด ความไม่ชัดเจนในเรื่องของหน้าที่ในการดูแลทรัพย์สินมรดกที่สละดังกล่าว ทั้ง 2 กรณี อาจสร้างความเสียหายให้กับทรัพย์สินมรดกกระหว่างที่มีการสละมรดก และก่อนที่จะมีการจัดการโดยทายาทที่มีสิทธิรับมรดกที่สละ

กรณีดังกล่าวจึงควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ใน มาตรา 1615/1 ทายาทผู้สละมรดกมีหน้าที่ในการดูแลทรัพย์สินมรดกที่สละเสมือนดูแลทรัพย์สินของตนเอง จนกว่าจะมีการส่งมอบมรดกที่สละให้กับทายาทอื่นผู้มีสิทธิหรือจนกว่าทายาทอื่นผู้มีสิทธิจะเข้ามาจัดการดูแลทรัพย์สินมรดกที่สละ”

2. ปัญหาเกี่ยวกับดอกผลที่เกิดจากทรัพย์สินมรดกที่สละมรดก

จากที่ได้กล่าวในข้อ 1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 บัญญัติให้เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิในดอกผล ซึ่งดอกผลประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติไว้ใน มาตรา 148 ได้แก่

ดอกผลธรรมดา หมายความว่า สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของทรัพย์สินซึ่งได้มาจากตัวทรัพย์สินโดยการมีหรือใช้ทรัพย์สินนั้นตามปกตินิยม และสามารถถือเอาได้เมื่อขาดจากทรัพย์สินนั้น

ดอกผลดินนัย หมายความว่า ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้มาเป็นครั้งคราวแก่เจ้าของทรัพย์สินจากผู้อื่นเพื่อการที่ได้ใช้ทรัพย์สินนั้น และสามารถคำนวณและถือเอาได้เป็นรายวันหรือตามระยะเวลาที่กำหนดไว้”

จากบทบัญญัตินี้จะเห็นได้ว่าดอกผลมี 2 ประเภท คือ ดอกผลธรรมดา และดอกผลดินนัย

กรณีจึงเกิดปัญหาว่า ดอกผลของทรัพย์สินมรดกที่เกิดก่อนการสละมรดก บุคคลใดที่มีสิทธิในการได้ดอกผลที่เกิดก่อนการสละมรดก ซึ่งสามารถแยกวิเคราะห์ได้เป็น 2 แนวทาง

1. แนวทางแรก ทายาทที่สละมรดกมีสิทธิได้ดอกผล จากที่ได้ทำการกล่าวแล้วใน ข้อ 1 เมื่อบุคคลใดตายทรัพย์สินมรดกตกทอดแก่ทายาททันที ดังนั้น ทายาทจึงเป็นเจ้าของทรัพย์สินและมีสิทธิในดอกผลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 ดังนั้น แม้ต่อมาทายาทจะทำการสละมรดก ทายาทที่สละมรดกก็ไม่จำเป็นต้องคืนดอกผลที่เกิดขึ้นก่อนการสละมรดก เพราะขณะเกิดดอกผลทายาทที่สละมรดกเป็นเจ้าของทรัพย์สินมรดกย่อมมีกรรมสิทธิในดอกผล

เหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ การที่ทายาทได้รับทรัพย์สินมรดกไม่ว่าในฐานะทายาทโดยธรรม หรือผู้รับพินัยกรรม การได้ทรัพย์สินของทายาทดังกล่าวได้มาโดยสุจริตและหากการใช้สิทธิของการเป็นทายาทเป็นการใช้สิทธิโดยสุจริต บุคคลดังกล่าวควรจะได้รับคุ้มครองตามกฎหมาย (ประมวลกฎหมายแพ่งและ

พาณิชย์ มาตรา 5) เช่น เมื่อทรัพย์มรดกเกิดดอกผล ดอกผลดังกล่าวก็ควรที่จะได้แก่ ทายาททราบเท่าที่ทายาทยังไม่สละมรดก ซึ่งหลักสุจริตในการได้รับดอกผลปรากฏอยู่ในเรื่อง ลาภมิควรได้ มาตรา 415

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 415 บุคคลผู้ได้รับทรัพย์สินไว้โดยสุจริตย่อมจะได้ดอกผลอันเกิดแต่ทรัพย์สินนั้นตลอดเวลาที่ยังคงสุจริตอยู่

ถ้าผู้ที่ได้รับไว้จะต้องคืนทรัพย์สินนั้นเมื่อใด ให้ถือว่าผู้นั้นตกอยู่ในฐานะทุจริตจำเดิมแต่เวลาที่เรียกคืนนั้น

2. แนวทางสอง ทายาทที่สละมรดกไม่มีสิทธิในดอกผล จากที่ได้ทำการกล่าวไว้แล้วในข้อ 1 หากทายาททำการสละมรดก การสละมรดกมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ซึ่งไม่ว่าจะเป็นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย มาตรา 1615 ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 785 ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 1953(1) และประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 986(2) และมาตรา 939 ต่างมีบทบัญญัติที่คล้ายคลึงกัน

ดังนั้นเมื่อการสละมรดกมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย จึงถือว่าทรัพย์มรดกไม่เคยตกได้แก่ทายาทที่สละมรดกเลย ดังนั้นดอกผลที่เกิดแต่ทรัพย์มรดกที่เกิดขึ้นก่อนที่สละมรดก ทายาทผู้สละมรดกก็น่าจะไม่มีสิทธิในดอกผลเช่นกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เมื่อทายาทผู้สละมรดกไม่ใช่เจ้าของทรัพย์ ประธานตั้งแต่เจ้ามรดกตาย ทายาทผู้สละมรดกย่อมไม่มีสิทธิในดอกผลแห่งทรัพย์มรดกที่สละ ทายาทผู้สละมรดกจึงต้องคืนทรัพย์มรดกที่สละรวมถึงดอกผลของมรดกที่สละด้วย

ในขณะที่จากการศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดกประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประมวลกฎหมายแพ่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประมวลกฎหมายแพ่งประเทศญี่ปุ่น ในเรื่องของ “การสละมรดก” ต่างก็ไม่ได้มีบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวเอาไว้แต่ประการใด

ปัญหาในการตีความตามที่วิเคราะห์มาใน ข้อ 1 และ ข้อ 2 เกิดจากการขาดความชัดเจนของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก ดังนั้น จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1615 เป็นว่า “การที่ทายาทสละมรดกนั้น มีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกตาย แต่ไม่กระทบถึงการดำเนินการทั้งหลาย และการสิทธิที่เกี่ยวกับทรัพย์มรดกที่สละซึ่งทายาทได้ดำเนินการไปโดยสุจริตก่อนสละมรดก”

บทสรุป

จากที่ได้ทำการศึกษาพบว่า กฎหมายของไทย และกฎหมายต่างประเทศ ให้สิทธิแก่ทายาทเท่านั้นในการสละมรดกซึ่งการสละมรดกจะมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1615 ประมวลกฎหมายแพ่งของสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 785 ประมวลกฎหมายแพ่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประมวลกฎหมายแพ่งของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 1953(1) และประมวลกฎหมายแพ่งประเทศญี่ปุ่น มาตรา 939 และมาตรา 986(2) ทำให้ทายาทที่สละมรดกไม่เคยเป็นทายาท

และไม่เคยได้รับมรดกที่สละเลยนับแต่เจ้ามรดกตาย ทายาทจึงต้องคืนทรัพย์มรดกที่สละสู่กองมรดกแต่การคืนทรัพย์มรดกที่สละจะรวมถึงการคืนดอกผลของทรัพย์มรดกด้วยหรือไม่ รวมถึงปัญหาเกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์มรดกในช่วงเวลาก่อนที่จะมีการสละมรดก ทายาทจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว หรือไม่ นอกจากนี้หลังจากที่ทายาทสละมรดกก็ไม่พบบัญญัติของกฎหมายกำหนดตัวบุคคลผู้มีหน้าที่ดูแลทรัพย์มรดกที่สละในระหว่างรอการส่งมอบทรัพย์มรดกให้กับทายาทอื่น ซึ่งต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น มาตรา 940(1) ที่มีการกำหนดให้ทายาทที่สละจะต้องดูแลทรัพย์มรดกที่สละในระหว่างรอทายาทที่มีสิทธิมารับมรดกที่สละ ด้วยเหตุนี้จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ข้อเสนอแนะ

จากที่กล่าวมา จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1615/1 ทายาทผู้สละมรดกมีหน้าที่ในการดูแลทรัพย์มรดกที่สละเสมือนดูแลทรัพย์สินของตนเอง จนกว่าจะมีการส่งมอบมรดกที่สละให้กับทายาทอื่นผู้มีสิทธิ หรือจนกว่าทายาทอื่นผู้มีสิทธิจะเข้ามาจัดการดูแลทรัพย์มรดกที่สละ” การแก้ไขดังกล่าวจะส่งผลให้ทรัพย์มรดกมีบุคคลผู้มีหน้าที่ตามกฎหมายในการดูแลทรัพย์มรดกที่สละจนกว่าจะมีการส่งมอบแก่ทายาทที่มีสิทธิตามกฎหมายซึ่งจะเป็นการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดแก่ทรัพย์มรดกที่สละในระหว่างรอการส่งมอบ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1615 เป็นว่า “การที่ทายาทสละมรดกนั้น มีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกตาย แต่ไม่กระทบถึงการดำเนินการทั้งหลายและการสิทธิที่เกี่ยวกับทรัพย์มรดกที่สละ ซึ่งทายาทได้ดำเนินการไปโดยสุจริตก่อนสละมรดก” การแก้ไขดังกล่าวจะทำให้ทายาทผู้กระทำการโดยสุจริตได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายที่ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์มรดกก่อนการสละมรดก และสร้างความชัดเจนแก่บทบัญญัติของกฎหมายโดยการให้ทายาทที่สละมรดกได้ดอกผลที่เกิดก่อนการสละมรดก ซึ่งเป็นการป้องกันข้อพิพาทเรื่อง ดอกผลของทรัพย์มรดกระหว่างทายาทที่สละมรดกกับทายาทที่มีสิทธิได้รับมรดกตามกฎหมายต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

โชค จารุจินดา. (2530). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก*. กรุงเทพฯ: แสงจันทร์การพิมพ์.

พรชัย สุนทรพันธุ์. (2563). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ:

สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

พินัย ณ นคร. (2558). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

เพริบ หุตางกูร. (2518). *กฎหมายลักษณะมรดก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Federal Office of Justice. (2021). *German Civil Code BGB* (Online). Available:

https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/ [2023, November 1].

Georges ROUHETTE. (2004). **Civil Code** (Online). Available:

<https://www.fd.ulisboa.pt/wp-content/uploads/2014/12/Codigo-Civil-Frances- French-Civil-Code-english-version.pdf> [2023, November 1].

Japanese Law Transiton. (1896). **Civil Code** (Online). Available:

<https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3494/en> [2023, November 1].